

روزهای ناشران با دغدغه کاغذ ورق می‌خورد

این روزها خرید کاغذ برای ناشران به یک معضل بزرگ تبدیل شده است و قصه از زمانی شروع شد که قیمت طلا و ارز در کشور دچار نوسان نامتناسبی شد که ضربان قلب بازار را در بسیاری از حوزه‌های تولیدی بالا برد.

جام جم آنلاین: این روزها خرید کاغذ برای ناشران به یک معضل بزرگ تبدیل شده است و قصه از زمانی شروع شد که قیمت طلا و ارز در کشور دچار نوسان نامتناسبی شد که ضربان قلب بازار را در بسیاری از حوزه‌های تولیدی بالا برد.

در روزهای پایانی سال 90 که اغلب ناشران به دنبال جمع‌آوری توشه‌ای برای بیست و پنجمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران بودند، ناشران بسیاری از گرانی کاغذ داد نارضایتی سر دادند و این داستان در نمایشگاه هم ادامه یافت و تا آنجا پیش رفت که وزیر ارشاد و وزیر صنعت، معدن و تجارت هم به این فکر افتادند تا با استفاده از ارز مرجع و دولتی، فکری برای مهار قیمت کاغذ کنند.

سعی کرده‌ایم تا با نگاهی به وضعیت تولید کاغذ در کشور و بررسی مشکلات کنونی فعالان صنعت نشر به بررسی این موضوع بپردازیم.

میزان کاغذهای وارداتی

امروزه بخش عمده کاغذهای وارداتی ایران از کشورهای چین، کره جنوبی و اندونزی است که همزمان با افزایش قیمت دلار در کشور، قیمت این محصولات نیز رشد تصاعدي داشته است.

سیدامیر حسینی، مدیر صنایع سلولزی ایران، درباره حجم کاغذهای وارداتی به کشور به جام‌جم می‌گوید: طبق اطلاعات گمرک، واردات انواع کاغذ و مقوا در سال به صورت متوسط (در 3 سال اخیر) بین یک میلیون و 100 هزار تا یک میلیون و 200 هزار تن بوده است.

او ادامه می‌دهد: اگر بخواهیم میزان واردات کاغذ و مقوا را کاهش دهیم، 2 راه‌حل داریم؛ نخست این که باید واحدهای کاغذسازی فعلی را تقویت و مشکلات آنها را حل کنیم، زیرا ماشین‌آلات تولید کاغذ در ایران اغلب دست دوم و مستهلک هستند و باید جایگزین شوند، دیگر این که با راه‌اندازی کارخانجات جدید کاغذ و مقوا بتوانیم نیاز داخل را تامین کنیم.

انواع مواد اولیه تولید کاغذ

حسینی درباره تامین مواد اولیه مورد نیاز تولید کاغذ در کشور نیز توضیح می‌دهد: در مصرف مواد اولیه، کارخانجات به چند گروه تقسیم می‌شوند، کارخانجات بزرگی که از چوب‌های جنگلی مثل کارخانه چوب و کاغذ مازندران، چوب و کاغذ ایران (چوکا) و کاغذسازی مراغه که از چوب‌های گونه صنوبر استفاده می‌کنند، دسته دوم کارخانه کاغذ پارس که از باگاس (تفاله نیشکر) استفاده می‌کند و دسته سوم کارخانجات تولید کاغذ و مقوا در کشور که از کاغذهای بازیافتی (ضایعات کاغذ) استفاده می‌کنند.

به گفته وی، با توجه به نوع کیفیت و نوع تولید در بعضی از فرآورده‌ها در کشور از خمیر کاغذ هم استفاده می‌شود که البته این خمیر هم وارداتی است.

حسینی با ارائه توضیحاتی درباره تامین مواد اولیه در صنعت کاغذ و مقوا، می‌گوید: مهم‌ترین کار این بخش به جمع‌آوری صحیح کاغذهای باطله یا ضایعات کاغذی مربوط است که متأسفانه اکنون با تمام ظرفیت این کار انجام نمی‌شود، کشور ما در این صنعت ظرفیت زیادی دارد ولی از آن بهره‌برداری درستی نمی‌شود.

وی همچنین درباره فعالیت کارخانه‌های کاغذسازی در کشور نیز، می‌گوید: در بخش کاغذ تیشو (دستمال کاغذی) 3 کارخانه، حوزه کاغذ روزنامه، فقط با تولید سالانه حدود 30 هزار تن و در بخش کاغذ چاپ و تحریر، 3 کارخانه چوب و کاغذ مازندران، کاغذسازی مراغه و کاغذ پارس داریم که در سال‌های اخیر تولیدات آن کم شده است و حدود 20 تا 30 هزار تن در سال تولید دارند.

حسینی درباره مقوای پشت طوسی، نیز توضیح می‌دهد: کارخانه مقواسازی اترک نیز به تنهایی حدود 30 تا 50 هزار تن تولید دارند.

وی درباره پاسخگویی این فرآورده‌ها به نیاز صنعتی ایران نیز معتقد است، سالانه به ایران حدود یک میلیون و 100 تا یک میلیون و

200 هزار تن کاغذ و مقوا وارد می‌شود و این ارقام نشانگر کمبود خیلی زیاد در این صنعت است.

نکته: در بهترین وضعیت حدود 20 درصد نیاز کاغذ در داخل کشور تامین می‌شود و به ناچار باقی‌مانده نیاز باید از محل واردات تامین شود و این در حالی است که سالانه مقدار قابل توجهی تفاله نیشکر در استان خوزستان به عنوان اصلی‌ترین ماده اولیه تولید کاغذ هدر می‌رود

حسینی در بخش دیگر سخنان خود با ارزیابی وضعیت نوسانات و بهای کاغذ در سال 90 می‌گوید: پس از هدفمند کردن یارانه‌ها در سال 90 شاهد جهش قیمت بودیم که تقریباً برای تمام مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان معقول و منطقی بود، اما با نوسانات شدید دلار از دی سال گذشته، وضعیت کاملاً متفاوت شد و قیمت‌ها به صورت غیرمنطقی افزایش پیدا کرد، البته این افزایش قیمت فقط روی کاغذ و مقوای وارداتی بود و کارخانجات تولید کاغذ و مقوای داخلی هیچ تغییر قیمتی به تناسب افزایش قیمت دلار نداشتند.

وی همچنین درباره احتمال نوسان قیمت‌ها در سال 91 نیز می‌افزاید: امکان افزایش قیمت در کارخانجات داخلی وجود دارد و این احتمال با راه‌اندازی فاز دوم هدفمندشدن یارانه‌ها و گران‌شدن حامل‌های انرژی نیز تقویت می‌شود، زیرا این صنعت انرژی زیادی مصرف می‌کند، در زمینه واردات کاغذ و مقوا نیز افزایش قیمت‌ها به شوک‌های ارزی وارده به بازار بستگی دارد، اگر همان‌طور که وزیر ارشاد وعده داده است، دولت بتواند ارز مرجع را برای واردات کاغذ و مقوا تامین کند، این حوزه نباید نوسان داشته باشد، ولی اگر دولت نتواند این نوع ارز را تامین کند، شاهد نوسانات زیادی خواهیم بود.

مشکلات تولید داخلی

کریم کثیر، معاون بازرگانی گروه صنایع کاغذ پارس نیز درباره مشکلات تولید کاغذ چاپ و تحریر می‌گوید: فرسودگی ماشین‌آلات و ناتوانی در تولید با ظرفیت بالا و کیفیت چاپ، همچنین کمبود مواد اولیه به علت نبود نقدینگی لازم، همچنین عدم امکان دریافت تسهیلات به دلیل داشتن معوقات بانکی و نیز زیانده‌بودن شرکت از جمله مشکلاتی است که با آن روبه‌رو هستیم.

وی درباره چگونگی بی‌نیازی کشور به واردات کاغذ از کشورهای خارجی نیز می‌گوید: اکنون فقط شرکت‌های گروه صنایع کاغذ پارس و صنایع چوب و کاغذ مازندران، قابلیت تولید کاغذ چاپ و تحریر دارند که در بهترین وضعیت حدود 20 درصد نیاز کشور از این محل قابل تأمین است. بنابراین به ناچار باقیمانده نیاز کشور باید از محل واردات تأمین شود و این در حالی است که سالانه مقدار قابل توجهی تفاله نیشکر در استان خوزستان به عنوان اصلی‌ترین ماده اولیه تولید کاغذ هدر می‌رود و موجب آلودگی محیط زیست می‌شود که در این رابطه بدون نیاز به استفاده از منابع جنگلی هیچ‌گونه سرمایه‌گذاری برای تولید کاغذ انجام نگرفته است.

کثیر می‌افزاید: علاوه بر این، نحوه اداره کردن شرکت‌ها در به روز نگه‌داشتن ماشین‌آلات و استفاده از دانش روز کاغذسازی و بالابردن بهره‌وری برای کاهش زیان آنها و نیز افزایش کیفیت کاغذ داخلی در رقابت با کاغذ وارداتی می‌تواند مفید باشد، در سال‌های اخیر رشد صنعت کاغذسازی کشور منحصر به کاغذهای بسته‌بندی نظیر کاغذ تست لانیرو فلوتینگ با استفاده از کاغذ باطله کارتن شده است و برای کاغذهای راهبردی مانند کاغذ چاپ و تحریر، روزنامه و کاغذ فتوکپی سرمایه‌گذاری مناسبی نشده است. همچنین طرح‌های نیمه‌تمام موجود مثل کاغذسازی کارون، کاغذسازی مراغه و کاغذ غرب در بلاتکلیفی به سر می‌برند.

ناشران و گرانی‌ها

گرانی‌های کاغذ تأثیر مستقیمی بر صنعت نشر کشور داشته است و بیش از هر صنف دیگری ناشران و کتابفروشان به عنوان سرمایه‌گذاران و تولیدکنندگان بخش فرهنگ کشور آسیب دیدند. محمود آموزگار، دبیر اتحادیه ناشران و کتابفروشان تهران در این زمینه معتقد است؛ نوسانات نرخ ارز تأثیر خود را روی بازار ملزومات چاپ کتاب مانند کاغذ، زینک و فیلم لیتوگرافی گذاشت، کالاهایی که عمدتاً از خارج وارد کشور می‌شود. وی ادامه می‌دهد: قیمت‌ها در حالی به سرعت تغییر کرد که موجودی برخی کاغذها و مواد اولیه مربوط به واردات گذشته بود و افزایش قیمت دلار نباید به این سرعت بر آنها تأثیر می‌گذاشت.

آموزگار دلیل بروز چنین پدیده‌ای را ضعف سیستم‌های نظارتی می‌داند و می‌گوید: این موضوع بر قیمت تمام شده کتاب تأثیر گذاشت و موضوعی را در مقابل صنعت نشر قرار داد که اگر یک ناشر کتابش را حتی با قیمت‌های قبلی چاپ کرده بود، برای چاپ دوم به مشکل برمی‌خورد و این موضوع چرخ‌های صنعت نشر را تحت تأثیر قرار داد، مشکلی که استمرار آن به توقف فعالیت ناشران نه چندان قوی یا ورشکسته شدن برخی از ناشران می‌انجامد. آموزگار تأکید می‌کند: در نمایشگاه کتاب تهران تا حدودی شاهد افزایش قیمت کتاب‌ها بودیم، اما به نظر من اگر فکر جدی در این رابطه نشود، در نیمه دوم سال تازه آثار اصلی این گرانی را در قیمت محصولات فرهنگی مانند کتاب خواهیم دید.

وی با اشاره به تمهیدات اتحادیه ناشران و کتابفروشان تهران به عنوان یک تشکل صنفی، ادامه می‌دهد: تعاونی ناشران و کتابفروشان

باید فعال‌تر و قوی‌تر از سال‌های پیش وارد این حوزه شود و ملزومات چاپ کتاب شامل زینک، کاغذ و مرکب را به قیمت نرخ مرجع بانک مرکزی به کشور وارد کند، زیرا با پیگیری‌های انجام شده، برای ورود کاغذ می‌توان ارز را به نرخ مرجع بانک مرکزی، خریداری کرد و برای این کار باید واردات کاغذ ثبت سفارش شود و پس از تایید وزارت صنعت، معدن و تجارت و بانک مرکزی کاغذ به نرخ ارز مرجع خریداری شود.

دبیر اتحادیه ناشران و کتابفروشان تهران همچنین از تحریم سیستم بانکی کشور نیز به عنوان یکی دیگر از موانع این حوزه نام می‌برد و می‌گوید: مشکل اصلی نقل و انتقال وجوه است و باید به دنبال کشورهایی باشیم که روابط نزدیک‌تری با ایران دارند تا بتوانیم از طریق آنها کاغذ مورد نیاز را خریداری و پول را از طریق آنها منتقل کنیم.

به گفته آموزگار، در ایران وضعیت ویژه‌ای در حوزه نشر کتاب حاکم است که به طور معمول در حوزه بین‌الملل نیست، مثلاً در خارج کتاب‌های عمومی زودتر به فروش می‌رسد و به همین دلیل قیمت پشت جلد دارند، ولی کتاب‌های دانشگاهی در یک دوره زمانی طولانی‌تری به فروش می‌رسند و به همین دلیل قیمت پشت جلد ندارند و به تناسب تورم از سوی ناشر قیمت آن تغییر می‌کند، اما در ایران این موضوع برعکس است، کتاب‌های درسی و دانشگاهی زودتر به فروش می‌رسد و کتاب‌های عمومی گاهی سال‌ها طول می‌کشد که فروخته شود و در این میان ناشران کتاب‌های درسی و دانشگاهی تمایلی به افزایش ندارند اما ناشران عمومی علاقه‌مند به افزایش قیمت هستند و باید راهکاری متعادل برای جلوگیری از زیان به این گروه اندیشیده شود.

ساره گودرزی / جام‌جم